Fra Det Kgl. Biblioteks tekstportal (tekster.kb.dk)

Forfatter: Palladius, Peder

Titel: Peder Palladius' Danske Skrifter

Citation: Palladius, Peder: ”Peder Palladius' Danske Skrifter”, i Palladius, Peder: *Peder Palladius' Danske Skrifter*, udg. af Lis Jacobsen , H.H. Thiele, 1911-1926, s. 271. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-palladius05val-shoot-idm140381306096272/facsimile.pdf (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Peder Palladius' Danske Skrifter

REGISTERET til Peder Palladius' „Danske Skrifter" er anlagt dels som Navneregister, dels som Sagregister. Navneregisteret er igen delt i en Liste over Personnavne og i en Liste over Stednavne og omfatter Navne, der forekommer i Værkets Indledninger, Tekst og Noter. Henvisningstallene til Steder, der ikke findes i Palladius' egen Tekst, er forsynet med en Stjerne. Forbigaaede er senere Forfattere, der citeres af Udgiveren, saavel som senere Videnskabsmænd, hvis Arbejde blot giver Udgiveren Anledning til Omtale.

De Forfattere, der citeres af Palladius selv, findes derimod anført, og i Parentes er der tilføjet en Henvisning til det Sted i Kommentaren, hvor det paagældende Citat nærmere oplyses. Under Rubrikken „Citat" vil man i Sagregisteret finde en fuldstændig Fortegnelse over alle de Forfattere, Palladius citerer.

Naar et Stednavn blot forekommer som Trykke- eller Dateringssted, er der i Registeret gjort opmærksom herpaa. Navne paa Lande eller større Landsdele er tillige forsynet med Henvisninger til de Byer, Steder eller mindre Landsdele indenfor samme Omraade, som iøvrigt findes omtalt i Værket.

Personnavne er ordnede efter Efternavne, dog med Undtagelse af de middelalderlige, og der er givet Henvisninger for Tilnavne. I de Tilfælde, hvor der skønnedes at foreligge virkelige Forvekslingsmuligheder, er der til de enkelte Personnavne føjet en kort Oplysning om den paagældendes Stilling.

Helgener er kun opført som saadanne, forsaavidt de i Teksten forekommer saaledes, og bibelske Personer er kun medtaget, hvis de er omtalt som Helgener. Under Helgener er bemærket, naar deres Helgendag forekommer som Dateringsdag. Helgendage findes iøvrigt under Sagregisteret.

Større Vanskeligheder har der været forbundet med Udarbejdelsen af et systematiserende Sagregister til Palladius' Skrifter, hvori Fremstillingen baade er saa stærkt afvekslende, snart bre-

dere, snart knappere, og hvis Stofvalg er saa uensartet. Dette har heller ikke kunnet undgaa at præge Registeret, der bundet til sit Stof undertiden kan meddele talrige Enkeltheder om eet Spørgsmaal, medens det kun bringer faa Oplysninger om et andet og maaske lader et tredie, ikke mindre vigtigt Spørgsmaal uomtalt.

For at bøde paa dette noget spredte Indhold, som Sagregisterets enkelte Henvisninger maatte frembyde Billedet af, er der saa vidt muligt dannet Hovedrubrikker som Retsvæsen, Medicinalvæsen, Sygdomme, Lægemidler etc. med Henvisninger til de specielle Begreber for at tilvejebringe et samlet Overblik over de enkelte Spørgsmaal indenfor samme Gruppe, ligesom der ogsaa i nogenlunde stort Omfang er anvendt Krydshenvisninger.

Princippet for Anbringelsen af de enkelte Begreber har i det hele mere været rettet paa at samle beslægtet Stof i større Grupper end paa den rent mekaniske, alfabetiske Opførelse af Ord, ligesom det har været anset for rigtigere at gaa ud fra de Begreber, der ligger til Grund for Palladius' Tankegang, fremfor at blive staaende ved de — ofte nu forældede — Betegnelser, Palladius anvender for disse Begreber.

I Følge Stoffets Beskaffenhed er Hovedvægten selvfølgelig kommet til at hvile paa de kirkelige og teologiske Emner, og af disse har det igen været muligt at behandle de kirkeretslige og liturgiske Begreber, der er Udtryk for konkrete Forhold, mere indgaaende end de dogmatiske, der væsentlig er af abstrakt Natur. Overhovedet har det ikke været Hensigten at give en af Palladius' Skrifter sammenflikket protestantisk Dogmatik i alle dens Enkeltheder, men Opgaven har været den rent praktiske: efter bedste Skøn at give Henvisninger til et saa fyldigt Udvalg som forsvarligt af de Steder, hvor Palladius' dogmatiske Anskuelser træder frem.

Skulde Registeret ikke svulme ganske uforholdsmæssigt op, blev det nødvendigt at nøjes med et Udvalg af de virkelige Indholdssteder, idet de talrige Steder (jfr. især de hyppigt forekommende Bønner, kirkelige Formularer og opbyggelige Talemaader), der blot indeholder Opregning af Begreber, eller hvor en Tanke blot strejfes, eller et Udtryk blot nævnes uden nogen nærmere Uddybelse af Emnet, maatte forbigaas, ligesom det fandtes naturligere at give et større Antal Henvisninger fra de Skrifter, hvor Palladius optræder som original Forfatter, end fra dem, hvor han blot er Oversætter eller Bearbejder.

Det dogmatiske Stof er samlet i Hovedrubrikker, hvor Enkelt-Spørgsmaal findes opført som Underafdelinger indenfor samme Gruppe. Ensartede, men forskellig benævnte Begreber findes kun opført eet Sted. Ogsaa her er der anvendt Krydshenvisninger.

Salmer, faste liturgiske Formler o. l. findes opført under Begyndelseslinien i Anførselstegn, samlet under een Rubrik: Salmer. Fælles for baade Navne- og Sagregister er det, at der ikke gives Henvisninger til de Dele af Palladius' Tekst, som bestaar af Oversættelse eller direkte Referat af Bibelen.

Henvisninger til sproglige Spørgsmaal i Palladius' Stil (Tautologier, Omskrivninger, Jydskheder, Retskrivning etc.) er ikke meddelt, da saadanne Steder let vil kunne findes i Indledningerne til de forskellige Skrifter. Derimod er der til Registret føjet en Liste over de enkelte Ord og Udtryk, der er forklaret i Noterne, forsaavidt Oplysningerne her giver mere end Kalkars Ordbog. Danske Ordsprog, der er anførte i Noterne — hvad der vistnok gælder de allerfleste af de Ordsprog, der overhovedet kan erkendes som saadanne — er samlede i Sagregisteret under: Ordsprog, hvor Henvisninger er givet til de paagældende Steder i Noterne.